

FACTORII DE INFLUENȚĂ A VENITURILOR FISCALE: ANALIZA MACROECONOMICĂ

Dr., conf. univ., Aliona BALAN

*Academia de Studii Economice a Moldovei,
str. Mitropolit G. Bănulescu-Bodoni 61, Republica Moldova, Chișinău,
Tel.: +373 22 22 41 28; web site: www.ase.md*

Abstract

In any state tax policy plays one of the main roles of macro-stabilization economic. It has become a tool of the functioning of the market economy, the objective of which is to ensure the economic growth dynamic, non-inflationary and sustainable, able to generate new jobs. The evolution of the main macroeconomic indicators is decisive in the process of analysis and forecasting of tax revenues. This article has as purpose the analysis of the key factors that determine the evolution of tax revenues, the assessment of tax revenues in the Republic of Moldova, as well as identifying measures that would contribute to increased tax revenue.

Key words: *tax revenues, direct taxes, indirect taxes, state budget, Gross Domestic Product, economic growth.*

JEL CLASSIFICATION: E60, H62

Perceperea impozitelor este una dintre cele mai vechi funcții și atribut indispensabil al dezvoltării societății și existenței statului. Impozitele constituie instrumente nemijlocite în gestionarea unei economii concurențiale, politica fiscală fiind chemată să stabilească obiectivele economice și sociale ce urmează a fi atinse în procesul mobilizării și repartizării resurselor.

Rolul impozitelor se manifestă pe plan financiar, economic și social, cel mai important manifestându-se pe plan financiar, în sensul că impozitele reprezintă mijlocul principal de procurare a resurselor bănești necesare acoperirii cheltuielilor publice. Pe plan social, rolul impozitelor se concretizează în faptul că, prin intermediul lor, statul redistribuie o parte importantă din PIB între indivizi și grupuri sociale, între persoanele fizice și cele juridice. Pentru ca prin impozite să se poată realiza obiectivele financiare, economice și sociale urmărite de către stat la introducerea lor, este necesar ca reglementările fiscale să fie cunoscute și respectate atât de organele fiscale, cât și de contribuabilii.

De menționat ca impozitele reprezintă nu doar instrumente de politică fiscală, dar și metode indirecte de reglementare a proceselor economice la nivel macroeconomic, și ca urmare, acestea constituind un instrument principal de intervenție a statului în economie. De asemenea, fiscalitatea joacă un rol important în viața entităților economice. Aceasta influențează forma juridică de organizare a unei afaceri, evoluția activității sale și, nu în ultimul rând, rezultatele obținute.

Astfel, rolul complex a impozitelor nu se limitează numai la activitățile de procurare și distribuie eficientă a resurselor financiare publice, ci trebuie să asigure creșterea economică și stabilitatea economico-socială a întregii societăți. În acest context, un rol important îl are identificarea factorilor de influență a veniturilor fiscale.

Factorii care determină evoluția veniturilor fiscale pot fi divizați în două categorii:

- *factori macroeconomici*, cum sunt: produsul intern brut, venitul național net/locuitor, valoarea adăugată brută, câștigul salarial mediu brut, soldul contului curent, rata ocupării, rata inflației, cheltuielile publice, datoria publică, numărul populației, masa monetară și ratele dobânzii la depozite și credite, etc.

- *factori microeconomici*, precum: forma de impozitare a entităților economice (sistem progresiv, impozitul unic etc.), facilitățile fiscale acordate entităților, nivelul de profitabilitate, mărimea profitului brut, mărimea și structura costului de producție, numărul mediu scriptic al angajaților, etc.

Veniturile fiscale sunt determinate de politica fiscală promovată de guvern, la o anumită etapă a dezvoltării sale, întrucât impozitele influențează activitatea economică a entităților, acestea pot modifica structura sectoarelor economice, și în general structura economiei naționale. În special impozitele pot fi aplicate pentru a asigura un anumit nivel de egalitate socială, pot contribui la crearea de noi locuri de muncă prin acordarea unor facilități în dezvoltarea micului business și a antreprenoriatului individual, poate constitui un instrument de reducere a inflației, precum și un regulator al operațiunilor de export-import.

De asemenea, se identifică o corelație pozitivă puternică între investițiile străine directe întreprinse pe teritoriul țării și impozitele colectate de autorități. Atragerea investițiilor străine se poate constitui într-o alternativă pentru completarea veniturilor publice insuficiente. Însă, factorul principal care influențează decizia de investiție a unui investitor străin este, pe lângă povara fiscală în sine, predictibilitatea deciziilor publice care este esențială în construirea unui plan de afaceri pe termen lung.

O altă particularitate vizează importanța fluctuațiilor importurilor și exporturilor de bunuri asupra veniturilor fiscale ale statului. Variația cursului de schimb valutar a monedei naționale are efecte asupra exporturilor, importurilor și, prin urmare, asupra soldului balanței comerciale, și pe cale de consecință, asupra întregii economii (producție, ocuparea forței de muncă, inflație etc.).

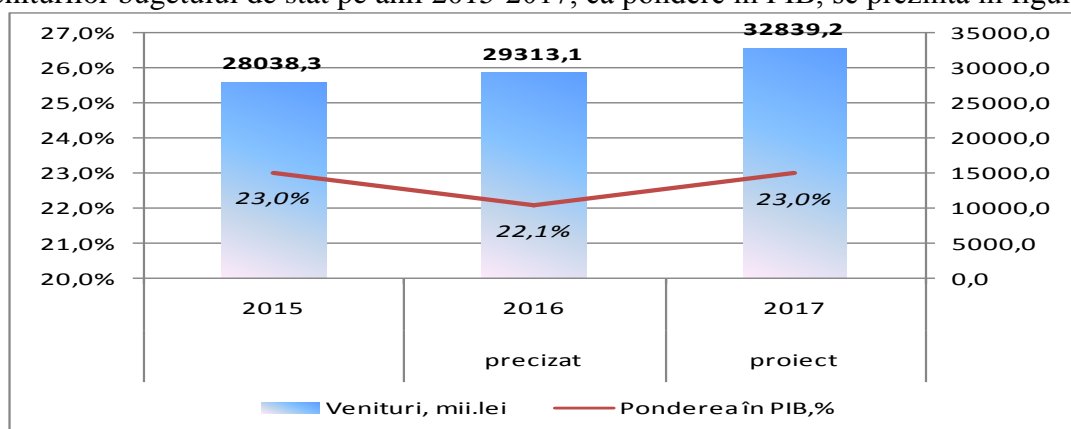
Un alt factor care influențează dinamica veniturilor publice este factorul psihologic. Factorul psihologic are în vedere moralitatea fiscală de care dă dovadă contribuabilii. Însă, gradul de moralitate fiscală depinde de gradul de satisfacție a contribuabilului față de acțiunile guvernamentale. Un contribuabil prezintă înclinație spre respectarea prevederilor legale atât timp cât schimbul dintre sumele plătite și bunurile și serviciile furnizate de autorități este echitabil. Calitatea instituțiilor publice are un efect puternic asupra comportamentului fiscal al contribuabililor.

Conform sondajelor realizate, s-a constatat că există un nivel redus al moralității fiscale, astfel în Republica Moldova persistă o motivare mică pentru plata impozitelor, fapt ce ar putea explica dificultăți sporite în realizarea colectărilor fiscale.

În ce privește veniturile bugetului de stat al Republicii Moldova, acestea au înregistrat un trend ascendent în valoare nominală în perioada 2015-2017, ponderea acestora în PIB prezentând o micșorare în anul 2016. În mod similar au crescut și veniturile fiscale, respectiv s-au majorat impozitele directe și indirecte, figura 1.

În suma totală a veniturilor bugetului de stat, încasările din veniturile fiscale au constituit în medie, în perioada 2015-2016, circa 84%, veniturile nefiscale - 5,4%, granturile - 8,9%, alte venituri - 3,5%.

Evoluția veniturilor bugetului de stat pe anii 2015-2017, ca pondere în PIB, se prezintă în figura 1:

Figura 1. Evoluția veniturilor bugetului de stat pe anii 2015-2017

Sursa: [1]

Astfel, în structura veniturilor bugetului de stat, partea preponderentă o dețin *veniturile fiscale*, respectiv impozitele și taxele, în anul 2016 acestea au constituit circa 83,8% (ca pondere în PIB, veniturile date au constituit 19,6%), față de 83,4 %, în anul 2015 (ca pondere în PIB – 19,2%). Din totalul acestora, 16,8% le-au revenit impozitelor directe și 77,6% - impozitelor indirecte.

Aceeași tendință se prognozează și pentru anul 2017, astfel partea preponderentă - 86,1% sau 28 268,4 mil. lei o vor deține încasările din impozite și taxe, cu o creștere față de 2016 cu 8,4%. Ca pondere în PIB, aceste venituri vor atinge nivelul de 19,8%, cu 0,2 p. p. mai mult față de 2016. Se estimează că majorarea veniturilor va fi susținută de creșterea PIB cu 4,5%, intensificarea comerțului exterior, majorarea cotelor accizelor, precum și de măsurile luate întru raționalizarea înlesnirilor fiscale și eficientizarea administrării fiscale.

Încasările la bugetul de stat al Republicii Moldova, pe diferite tipuri de impozite și a ponderii acestora în veniturile fiscale, sunt prezentate în tabelul 1.

Tabelul 1. Ponderea veniturilor fiscale în total venituri bugetare în anii 2015-2017

	2015	2016	2017
	% din	%	<i>Estimat</i>
	total	din total	% din
			total
Venituri bugetare, total	100	100	100
Venituri fiscale	83,4	83,8	86,1
Impozite directe, din care:	15,7	16,8	17,6
- impozitul pe veniturile persoanelor fizice	6,5	5,1	5,1
- impozitul pe venitul persoanelor juridice	8,4	11,8	12,6
- impozite pe bunurile imobiliare	0,1	0,2	0,2
Impozite indirecte, din care:	74,2	77,6	77,7
- TVA	57,8	58,0	56,5
- Accize	16,2	16,3	17,8
- Impozite asupra comerțului exterior și operațiunilor externe	5,6	4,9	4,5

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Ministerului Finanțelor, <http://www.mf.gov.md/>

În structura veniturilor fiscale putem constata, în perioada analizată, o creștere atât a ponderii impozitelor directe, cât și o creștere corespunzătoare a impozitelor indirecte, ceea ce reprezintă o orientare a surselor fiscale spre consumul final suportat în mod nemijlocit de către consumatorul final.

Creșterea veniturilor fiscale a fost însoțită de creșterea poverii fiscale asupra mediului de afaceri. S-a revenit la perceperea impozitului pe veniturile din activitățile de întreprinzător, au fost anulate înlesnirile la impozitarea micului business, au fost majorate mai multe rate ale TVA (la medicamente, la gazele naturale), au fost indexate accizele la rata inflației, etc.

Impozitul pe venitul persoanelor juridice. Urmărind ponderile principalelor categorii de impozite directe în totalul acestora, în perioada 2015–2017, se constată tendința de creștere a ponderii impozitului pe veniturile persoanelor juridice, care, a crescut de la 8,4%, în 2015, la 11,8%, în 2016, din totalul veniturilor fiscale, pentru 2017 anticipându-se o creștere a acestora față de 2016 cu 8,7%, iar în suma totală a impozitelor și taxelor acest impozit va constitui 12,6%.

După cum se știe, în condițiile economiei de piață rezultatul financiar al entității este profitul, întrucât de mărimea, structura și dinamica sa depinde direct nivelul de stabilitate financiară al acesteia. Profitul reprezintă o parte din venitul net creat în procesul de producție. Profitul ca componentă importantă a relațiilor de piață joacă rolul de catalizator, reprezentând nu doar

rezultatul financiar, dar și elementul de bază al resurselor financiare ale entității. Cu alte cuvinte, impozitul pe venit este un impozit direct, a căror valoare este determinat de rezultatul financiar net al entității economice.

Factorii care influențează mărimea profitului din punct de vedere al abordării macroeconomice sunt divizați în două grupe principale: factori interni și factori externi. Primii influențează mărimea profitului entității prin creșterea volumului de producere și a vânzărilor pe piața internă. Factorii externi se referă în principal la entitățile orientate spre export, veniturile cărora depind de conjunctura economică externă.

Impozitul pe veniturile persoanelor fizice. Încasările din impozitul pe venitul persoanelor fizice a constituit circa 6,5% din impozite și taxe totale în anul 2015, în anul 2016 ponderea acestora reducându-se la 5,1%. Politica în domeniul impozitării veniturilor persoanelor fizice, pe parcursul perioadei de referință nu a suportat modificări. Aceasta s-a limitat la indexarea sumelor veniturilor impozabile și a mărimii scutirilor personale.

Considerăm că în scopul creșterii încasărilor din impozitul pe venit al persoanelor fizice și juridice este necesară implementarea măsurilor de reducere a evaziunii fiscale, în special prin intermediul „salariului în plic”, cu accent pe prevenirea „sub-declarării”/declarării evazive a veniturilor.

Impozitul pe bunurile imobiliare. În anul 2016 impozitul pe bunurile imobiliare a constituit mai puțin de 0,2% din totalul impozitelor și taxelor, însă reprezintă o sursă importantă de finanțare pentru administrațiile publice locale. Începând cu anul 2016 a fost introdus un impozit nou, impozitul pe avere pentru persoanele fizice – proprietari ai bunurilor imobiliare (cu excepția terenurilor) pe teritoriul Republicii Moldova, care au o suprafață mai mare de 120 m² și o valoare estimată ce depășește 1,5 mil. lei. Scopul impozitului pe avere este stimularea investițiilor în active comerciale, care creează cererea de forță de muncă, creșterea economică. Acest impozit țintește impunerea capitalului care nu este angajat în mod productiv, acesta fiind privit ca un impozit pe venitul potențial din capital. Încasările din acest impozit în anul 2016 a constituit circa 35 mil. lei, deși inițial anticipându-se o sumă cuprinsă între 50-100 mil. lei.

Pentru anul 2018 se prevede extinderea bazei de aplicare a acestuia asupra altor componente ale averii, nu doar sub forma de bunuri imobiliare, dar și sub forma unor bunuri mobile, în cazul dat autoturisme cu o valoare mai mare de 1,5 mil. lei, precum și perfecționarea impozitului pe avere prin excluderea suprafeței în mărime de 120 m² ca și criteriu de determinare a subiectului impozabil, divizarea averii pe fiecare coproprietar la determinarea subiectului și obiectului impozabil, precum și excluderea posibilității deducerii valorii creditului imobiliar (ipotekar). De asemenea, în politica bugetar-fiscală pentru anul 2018 se prevede eliminarea reducerii de 15% din suma impozitului calculat aplicată până în prezent la achitarea impozitului pe bunurile imobiliare până la 30 iunie.

Considerăm ca măsură de completare a veniturilor fiscale ar putea fi perfecționarea *impozitului pe avere* prin *extinderea* bazei de aplicare a acestuia asupra altor componente ale *averii*, și anume a bunurilor imobile (terenuri arabile sau nearabile, iazuri, păduri, lacuri, case de vacanță etc.), depozitelor bancare în lei sau valută și a participațiilor pe termen lung în capitalul social al persoanelor juridice, deținute de o persoană în țară sau străinătate.

Accizele - dețin o pondere în medie de 16% în totalul veniturilor fiscale și 15% în volumul total al veniturilor bugetare, evoluția acestora se datorează, în special, creșterii ratelor accizelor și a volumelor de importuri ale produselor accizabile. În ultimii ani, se constată o tendință crescătoare, ponderea acestor venituri în totalul veniturilor fiscale majorându-se de la 16,2%, în 2015, la 17,8%, în 2017.

În structura accizelor, pentru anul 2017, se anticipează că circa 35,3% le vor reveni produselor petroliere, 36,2% - produselor din tutun, 14,6% - autoturismelor importate, 4,3% - vinurilor și băuturilor alcoolice tari, 5,0% - berii, 4,1% - gazelor lichefiate și 0,5% - altor produse accizate.

În perioada 2017-2020 guvernul prevede armonizarea legislației și reglementărilor privind accizele pentru a reflecta mai îndeaproape standardele UE. Taxele pe produse din tutun, băuturi

alcoolice și produse petroliere vor fi majorate, pentru a le aduce în conformitate cu valorile minime stabilite în directivele UE.

Un factor determinant care influențează dinamica încasărilor din acest tip de impozit este consumul populației pe piața internă, astfel că orice creștere a consumului antrenează o creștere a încasărilor din accize. Acciza este o taxă suportată de consumatori, fiind cea mai întâlnită formă de impozitare indirectă care se include în prețul de vânzare al unor mărfuri determinate. Un alt factor determinant care influențează încasările din accize sunt modificările în legislația fiscală.

Un alt factor, despre care nu putem vorbi analizând dinamica încasărilor din accize, este activitățile de control în ce privește lupta împotriva sectorului tenebru. Producerea și comercializarea produselor neaccizate atrage după sine consecințe negative asupra bugetului. În aceste condiții, cea mai eficientă metodă de reprimare a acestui fenomen ar fi transmiterea materialelor de inspecție fiscală organelor de drept și, ulterior intentarea dosarelor penale împotriva contribuabililor neloiali.

Taxa pe valoarea adăugată ocupă un loc important în formarea veniturilor bugetare ale Republicii Moldova, constituind în mediu, în perioada analizată, circa 58% din totalul veniturilor fiscale și 75% din totalul impozitelor indirecte. Sporirea încasărilor din TVA a fost favorizată de expansiunea accelerată a importurilor de bunuri pentru consum final și productiv.

Încasările taxei pe valoarea adăugată sunt influențate de asemenea factori, cum sunt: tendințele modificării consumului intern, de volumul importului, de fluctuația cursului de schimb al monedei naționale și de eficiența administrării fiscale și vamale.

Așadar, putem observa că cea mai mare parte din veniturile fiscale consolidate la Bugetul de stat al Republicii Moldova sunt alcătuite pe seama TVA, acest impozit indirect constituind o sursă constantă de venit pentru buget. În același timp, comparând cu unele state ca Bulgaria, Estonia, Austria, Slovacia și Regatul Unit, unde se aplică aceeași cotă standard TVA ca și în Republica Moldova, de 20%, dar raportată la veniturile medii ale populației din țara noastră cu cele înregistrate în aceste state, ajungem la concluzia că nivelul TVA aplicat în Republica Moldova creează o presiune fiscală destul de semnificativă.

Impozitele din comerțul exterior și operațiunile externe. Încasările din activitatea economică externă sunt influențate de politica economică externă promovată, de stabilitatea cursului de schimb, de situația existentă în comerțul exterior. Schimbările în acest domeniu determină oscilațiile colectărilor la buget ale taxelor vamale, care reprezintă circa 9% în totalul impozitelor indirecte.

Pentru anul 2017, încasările impozitelor din comerțul exterior și operațiunile externe se prognozează în sumă de 1 265,5 mil. lei, cu 11,3% mai puțin decât în anul 2016. În suma totală a veniturilor bugetului de stat încasările respective vor constitui 3,9%, iar în suma impozitelor și taxelor – 4,5 %, și în PIB - 0,9%. Aceste reduceri, se explică prin punerea în aplicare deplină începând cu 1 septembrie 2017 a Acordului privind Zona de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, care prevede liberalizarea graduală (până la 10 ani din momentul semnării) a comerțului cu bunuri și servicii, reducerea taxelor vamale, barierele tehnice și netarifare, abolirea restricțiilor cantitative și revizuirea taxelor pentru efectuarea procedurilor vamale conform standardelor OMC și UE.

Așadar, putem constata că economia Republicii Moldova se bazează în mare parte pe consum, realitate demonstrată de ponderea pe care o au veniturile din TVA și accize vărsate la buget. Pe baza analizelor se poate observa că ponderea impozitelor indirecte a avut o tendință crescătoare, ceea ce arată faptul că Republica Moldova este dependentă de impozitarea indirectă într-o proporție semnificativă pentru a-și putea colecta veniturile fiscale la bugetul de stat. Putem spune că ponderea impozitelor indirecte predomină în totalul resurselor publice aflate la dispoziția statului deoarece asemenea țărilor în curs de dezvoltare, Republica Moldova, își asigură aceste resurse necesare pe baza impozitării consumului și mai puțin pe baza impozitării muncii, spre deosebire de țările dezvoltate care procedează în sens opus.

Deoarece veniturile fiscale contribuie semnificativ la formarea bugetului de stat, modificările lor ar determina influențe atât pozitive, cât și negative asupra situației social-economice din țară.

Majorarea încasărilor pe *cale extensivă*, care presupune creșterii ratelor de impozitare, introducerea noilor impozite, creșterea accizelor, în mare măsură poartă un caracter negativ, deoarece conduce la creșterea presiunii fiscale. O astfel de politică limitează activitatea contribuabililor, conducând la creșterea ponderii sectorului tenebru în economie. Apreciem că nu creșterea presiunii fiscale este soluția optimă din perspectiva politicii fiscale, ci luarea unor măsuri care să scoată la suprafață economia subterană. Considerăm că este necesar ca presiunea fiscală să fie menținută în limite suportabile pentru cetățeni, dar în același timp să se poată satisface necesitățile de bază ale indivizilor.

Creșterea veniturilor fiscale pe *cale intensivă* poate fi realizată prin modificarea regulilor de calcul și de plată a unor impozite, adoptarea unor măsuri în domeniul administrării fiscale și perfecționarea acesteia, contracararea cazurilor de evaziune fiscală, crearea unui sistem optimal de înlesniri și facilități fiscale acordate (inclusiv reducerea înlesnirilor și facilităților fiscale ineficiente), aplicarea ratelor progresive de impozitare a persoanelor juridice. În acest caz, o politică guvernamentală rațională și competentă ar determina reducerea presiunii fiscale și a tendinței de stratificare socială a societății noastre, ar contribui la creșterea veniturilor bugetare, inclusiv prin reducerea economiei tenebre, și, în fine, ar contribui la dezvoltarea economiei naționale.

Considerăm că în Republica Moldova sunt necesare în continuare eforturi către o redistribuire mai echitabilă a fiscalității prin intermediul unei colectări mai eficiente a impozitelor și susținerea unei creșteri economice sustenabile și elaborarea unei politici fiscale care să continue lupta împotriva evaziunii fiscale.

BIBLIOGRAFIE

1. Nota informativă la proiectul legii bugetului de stat pe anul 2017. Disponibil: <http://www.mf.gov.md/>
2. Liliana Bunescu. Politica resurselor financiare publice în context internațional – alternative și implicații. Disponibil: doctorate.ulbsibiu.ro/obj/
3. Alexandru Fala, Dumitru Budianschi, Iurie Morcoțilo. Impactul evoluțiilor macroeconomice și din sectorul bancar asupra Bugetului Public Național. Disponibil: www.expert-grup.org/
4. Csegedi Sandor. Impactul fiscalității asupra stabilității financiare a întreprinderii. Disponibil: doctorat/teza/fisier/1046
5. Lucia CASTRAVEȚ, Eujenia ROGACI. Aspect privind prelevările din impozite indirecte în bugetul de stat al R.M. Disponibil: http://studiamsu.eu/wp-content/uploads/10.p.67-75_Economie_92.pdf